UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

De Qvestionibvs & tormentis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

Visual Library

fere ſingularum inquiſitionum ſunt, petenda, inter quæ hoc maximè obſeruandum eſt, vt fideliſſimi, & integerrimi ſint reorum cuſtodes, aliàs vix poterit veritas ab illis inueſtigari, ſi de his quæ foris gerun tur per infidos cuſtodes, & miniſtros, certiores r ed dantur.

Cętera huc ſpectantia tradunt Syl ueſter in ſum. verbo, hæreſis. 2. q. 7. n. 9. Locatus in opere indicia li verbo, carcer. nu. 11. & ſeq. Gondiſsaluus tracta. de hæret. q. 11. n. 11. & ſeq. Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. c. 3. ſed præ cæteris Simancas de cath. inſti. tit. 16. nu. 7. & ſeq.

QVAESTIO LX.

De iuramento notariorum, & cuſtodum carcerum.

SExageſima quæſtio eſt; Vtrum Epiſcopi notarij, & eius carcerum cuſtodes teneantur iurare coram Inquiſitore de fidelitate: & econtra, Inquiſitoris notarij, & carcerum eius cuſtodes coram Epiſcopo?

Reſpondemus quòd ſic; iuxta c. Multorum. al leg. de hæret. in Clemen. in §. porrò de cuſtodib. Inquiſitorum carcerum, ibi dicitur ſic: Porro coram Epiſcopo uel capitulo ſede uacante, & Inqui- C ſitore, prædictis, uel ſubſtitutis ab eis cuſtodes ſupradicti, antequam ſuum officium exequantur, iurabunt ad ſancta Dei Euangelia corporaliter à ſe tacta, quòd in cuſtodia immuratorum, & aliorum pro crimine ſupradicto in ſua cuſtodia poſitorũ, & ponendorum, omnem diligentiam, & ſolicitudinem, quam poterunt, fideliter adhibebunt.

De cuſtodibus uero carcerum Epiſcoporum, dicitur ibi ſic: Et quia ſæpe contingit Epiſcopos proprios habere carceres, ſibi & dictis Inquiſitoribus non communes: uolumus, & diſtictè præcipimus, ut cuſtodes ad incarceratorum pro dicto crimine cuſtodiam per Epiſcopos, uel ſede uacan- D te, per capitulum deputandi, & eorum miniſtri coram dictis Inquiſitoribus uel ſubſtitutis ab eis, preſtent ſimile iuramentum.

De notarijs ſequitur ſic: Notarij quoque inquiſitionis coram Epiſcopo, & Inquiſitore uel ſubſtitutis ab eis, iurabunt ſuum officium fideliter exercere. Et idem fiet de alijs perſonis neceſſarijs ad pędictum officium exequendum.

COMMENT. CIX.

DE iuramẽto præſtando in ſancto officio ab eius miniſtris generaliter ſancitum eſt, vt tam In- E *quiſitores ipſi, quàm reliqui omnes officiales, & miniſtri, quo tempore recipiuntur ad officia ſua exercenda, iurent quòd bene, diligenter & fideliter officijs ſeu muneribus ſibi iniunctis inſeruient, vnicuique ius ſuum tribuent ſine acceptatione perſonarum, & ſecretum omnino ſeruabunt. Hiſpalenſi inſtruct. anno MCCCCXVIII. c. incip.* Item que los dicos Inquiſidores.

Cuſtodes autem carceris coram Epiſcopo, & Inquiſitore iurabunt, quòd in cuſtodiendis reis curã, A *& ſollicitudinem fidelem adhibebunt: & quòd neuter eorum alloquetur eos niſi corã altero cuſtode: & quod nihil ſubtrahent ex alimentis, nec ex illis rebus, quæ carceratis deferuntur: quod ipſum iurare ẽt debẽt miniſtri eorum. ita colligitur apertiſſimè ex dicta Clemen. 1. §. porro. de hæret. qua vtitur hoc loco Eymericus. idẽ docent beatus Antoninus in ſum. parte. 3. ti. 18. c. 2. §. 2. Sylueſter in ſumma, verbo, hæreſis. 2. quæſt. 7. & Simancas de catho. inſtit. tit. 26. de cuſtodia reorum. nu. 10.*

De iuramento notariorum ſancti officij ſimiliter conſtitutum eſt, vt idem præſtent iuramentum non enim ſufficit, quòd quando notarij creati fuerunt, B *iurauerunt officium ſuum fideliter exercere, cap. ad audientiam. de præſcrip. gloſ. in l. quædam. §. nummularios. verbo, decurritur. ff. de edendo. nam eo iuramento non obſtante, cum in notarios ſancti officij recipiuntur, iterum iurare debent, glo. in dicta Clemen. 1. §. porro. verbo, iurabunt. 2. de hære. & notãt communiter ibidem Zabarella, Imola, & alij, & Nicolaus Arelatanus tracta. de hæret. notabili 36. incipien.* Nota quòd. *Ioannes Roias in ſingularibus fidei, ſing. 141. incipien.* Notarius quando creatur. *Lucerna Inquiſitorum, verbo, notarij. §. 1. & alij, quos omitto conſulto.*

QVAESTIO LXI.

De quæſtionibus, & tormentis.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, & Inquiſitor ſimul tormentis exponere poſſunt.*
2 *Indicia ad torturam ſufficientia ſunt varietas, & vacillatio.*
3 *Infamia cum vno teſte de ſcientia.*
4 *Infamia cum indicijs vehementibus vno, vel pluribus.*
5 *Teſtis de ſcientia cum vno vel pluribus indicijs vehementibus.*
6 *Indicia plura vehementia ſeu violenta.*
7 *Infamia cum teſte de ſcientia & indicijs vehementibus.*
8 *Nullus torqueri debet ex ſola infamia, vel propter vnum teſtem ſeu indicium tantum.*

SExageſima prima quæſtio eſt: Vtrum Epiſcopus, & Inquiſitor poſſint aliquos exponere quæſtionibus, & tormentis, & ex quibus indicijs atque cauſis?

1 Reſpondemus, quòd primũ non eſt dubium, quin Epiſcopus, & Inquiſitor poſſint aliquos exponere quæſtionibus, & tormentis coniunctim, ſed non diuiſim, iuxta cap. Multorum, de hæret. in Clemen. in prinncip. ubi enumeratis quę poteſt facere quilibet diuiſim, de his, quæ habent facere communiter, & coniunctim, ſequitur ſic; Duro tamen tradere carceri ſiue arcto qui magis ad pęnam, quàm ad cuſtodiam uideatur; uel tormentis exponere illos, aut ad ſententiam procedere contra eos, Epiſcopus ſine Inquiſitore, aut Inquiſitor ſine Epiſcopo dięceſano, aut eius officiali, uel Epiſcopali ſede uacante capituli ſuper hoc delegato,

Relat. ſupra pag. 111.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

to, ſi ſui adinuicem copiam habere valeant infra octo dierum ſpatium poſtquam ſe inuicem requiſierint, non valebit.

In hoc autem quod negat, quòd vnus non poſſit ſine alio, concedit quòd vnus poſſit cum alio.

De indicijs ad torturam.

2 Quibus [a] autem indicijs, & cauſis ſufficientibus poſſunt aliquos exponere quæſtionibus, & tormentis, non poſſunt perfecte atque infallibiles regulæ aſſignari: dantur tamen aliquæ.

Regula.1. Varius, & vacillãs torqueri poteſt.

Prima [b] regula eſt: quòd ſi delatus de hæreſi reperitur in ſuis confeſſionibus vacillans ac uarius, negans tamen id, de quo principaliter inquiritur, quæſtionandus eſt: vt patet in ijs, quæ notantur per Doctores in c. Cum in contemplatione, extra B de reg. iuris. vide etiam de pœnis. Super his, & 5. q. 5. Illi qui. Nam præſumitur quòd veritatem, quam nouit, vult celare: & quia non poteſt commode, uacillat & variat ad interrogatoria iudicis reſpondendo. Secus ſi crimen negaret in vna confeſſione, & poſt ductus pœnitentia & conſcientia, in alia fateretur. tunc enim non reputabitur uarius, nec conſequenter quæſtionandus, ſed pœnitens, & condemnandus iuxta c. Accuſatus. §. licèt periuri. de hæret. lib. 6. Ad hoc facit quod no. in c. Litteras. de præſum. vbi prima facie videntur hæc litteraliter contineri.

Regula.2. Et cõtra quẽ extat infamia & teſtis de ſcientia.

3 Secunda [c] regula eſt: quod ſi quis reperitur de C hæreſi diffamatus, & cum hoc probatur habere contra ſe vnum teſtem de ſcientia, talis quæſtionandus eſt, ut patet. 4. q. 3. c. Si teſtes. §. ſæpe. & eũ notatis ibi de teſti. Sicut. quia unus teſtis, & fama dicuntur facere ſemiplenam probationem: immo unus teſtis ſolus dicitur facere indicium competens, ut notat Azo † in ſumma de quæſtionibus.

† Lib 9. Codicis.

Nam hæc ſunt duo indicia uehementia: duo autem indicia uehementia ad torquendum ſufficiunt, ut patet in his quæ notantur in c. Præterea. de teſtib. Et licet dicantur, quòd teſtis unus, eſt teſtis nullus: & dictum teſtis uniùs, dictum nullius, uerum eſt ad condemnandum, non autem ad præ D ſumendum: quia licet duo, ſeu plures teſtes, & nõ unus ſolus faciant probationem plenam, unus tamen facit ſemiplenam, ut iamq; ſuperius eſt deductum. & hoc [d] ualet in ciuilibus: in criminalibus autem quamquam unus teſtis ſemiplenam probationem non faciat, ut allegatur per Doctores. ff. de excu. tuto. l. 2. † faciet tamen competens indicium, ut notat Azo in ſumma vbi ſupra.

† Notat ibi gloſſa in verbo, legitimis.

Regula.3.

4 Tertia [e] regula eſt; quòd ſi quis reperitur de hęreſi diffamatus, & cum hoc probatur contra eũ, unum uel plura indicia uehementia aut uiolentia talis queſtionandus eſt, ut patet: quia fama per ſe non eſt ſufficiens, ſaltem quo ad quæſtionandos E clericos. notat Abbas in c. Grauis de depoſit. & dicit [f] clericos non torquendos, niſi infames: ſecus ſi leue, uel leuia. Nam hic ſunt plura indicia ſimul iuncta ad torquendum ſufficieniia, ſcilicet infamia, & unum, uel plura alia indicia uehementia, & fortia.

Regula.4.

5 Quarta [g] regula eſt: quòd ſi quis reperitur ſuper crimine hęreſis habere contra ſe vnum teſtem de ſcientia, & cum hoc probantur contra eum unum uel plura indicia uehementia aut uiolentia, A talis quæſtionandus eſt. patet, & eſt dictum ſupra proximè in tertia regula: ſecus ſi leue, uel leuia. Nam in hoc caſu ſunt duo indicia ad torquendum ſufficientia ſimul iuncta, ſcilicet, unus teſtis de ſcientia, & unum ſine plura indicia de hæreſi uehementia, aut violentia, ut dictum eſt ſupra.

Regula.5.

6 Quinta [h] regula eſt quòd ſi quis reperitur contra ſe habere plura indicia de hæreſi uehementia, & uiolentia abſque alia infamia, aut teſte de ſcientia, talis eſt quæſtionandus, ut patet ex prædictis; ſecus ſi leuia. Nam in tali caſu ſunt plura indicia ad torquendum ſufficientia, ſcilicet, plura indicia de hæreſi uehementia, aut uiolenta.

Regula.6.

B 7 Sexta [i] regula eſt: q; ſi quis reperiatur de aliqua hęreſi diffamatus, & cum hoc probatur habere contra ſe vnum teſtem de ſciẽtia, aut ẽt unum, uel plura indicia de hæreſi uehementia aut uiolẽta, talis qõnandus eſt, ut patet ex præcedentibus. Nam in hoc caſu ſunt tria in genere ſufficẽitia indicia ſimul iuncta ad torquendum, ſcilicet, infamia, teſtes de ſcientia, & plura alia fortia indicia.

Regula.7.

8 Seplima [k] regula eſt: propter infamiam tantum, aut [l] unicum teſtem de ſcientia tantum, aut [m] indicium uehemens, uel uiolentum tantum, * * * *
* * * [n] nullus quæſtionandus eſt; C nam nullum prædictorum indiciorum tãtum, eſt ſufficiens ad tormentum: ſed bene duo eorum vel omnia ſimul iuncta, ut patet ex præcedentibus; nã quæ ſingula non poſſunt, ſimul iuncta ſufficiunt, ut dictum eſt ſupra in quarta regula. de quo latius in ſumma Innocentij ſuper hac materia cõpilata.

COMMENT. CX.

NVlla ferè eſt in toto hoc opere hac vtilior quęſtio, nulla difficilior, nec quæ maiori, & diligẽtiori declaratione indigeat. In ea vero explicanda breuis cõmẽtarij ſunt nobis metæ negligendæ, idq; neceſſario; quoniã niſi ita fiat, obſcuris remanebit D *hic locus, poteritq; quandoq; ẽt mediocriter: eruditos decipere, niſi cuncta ſingulatim declarentur declarabuntur autem, ut ſpero, multa facilitate.*

Iam tota hæc tractatio in duas potiſſimum partes eſt diuiſa, in quarum prima docet, poſſe Inquiſitores vna cum ordinarijs reos torquere; in altera ſeptem regulis oſtendit quando torquere liceat, ibi: Quibus autem indicijs.

Et quantum ad primam partem attinet, olim in principio cõſtitutæ delegatæ Inquiſitionis, nõ uidetur licuiſſe Inquiſitorib. reos torquere ob periculũ (vt credo) incurrẽdę irregularitatis, ſed tortura ad uerſus hæreticos, aut ſuſpectos per iudices laicos E *exercebetur, nã in cõſtitutione Innocentij Quarti, incipiente.* Ad extirpanda. *§. teneatur præterea. ita ſcriptum eſt:* Teneatur præterea Poteſtas ſeu Rector omnes hæreticos, quos captos habuerit, cogere citra membri diminutionem, & mortis periculum, tanquam uerè latrones, & homicidas animarum, & fures ſacramẽtorum Dei, & fidei Chriſtianæ errores ſuos expreſsè fateri, & accuſare alios hæreticos, quos ſciunt, & bona eorum, & credentes, & receptatores, & defenſores eorũ, ſicut coguntur fures, & latrones rerum temporalium

accu-

accuſare ſuos complices, fateri maleficia quæ fecerunt. hactenus ibi.

Ceterum cũ hinc in ſecreta ſæpius in hac cauſa reuelarentur, & non mediocria in fidem incommoda naſcerentur, commodius poſtea & ſalubrius viſum eſt ſtatuere, vt cũ totũ hoc crimen mere eccleſiaſticum eſſet, tota eius cognitio ac plena diſceptatio ad Inquiſitores pertineret: quæ cum fieri ſæpe non poſſit ſine quæſtionibus, ideo cautũ eſt, vt Inquiſitores & Epiſcopi poſsint reos huius criminis torquere; quod probant recentiora iura, quibus hic vtitur Eymericus: conceſſaque inſuper illis eſt facultas, vt ſi contingeret quandoque irregularitatem contrahere, mutuo ſecum poſſent diſpenſare, vt pa- B *tet in reſcripto Vrbani IIII. incipiẽte* Vt negotiũ. *relato ab Eymerico ſupra par. 2. atque hoc iure nũc vtimur, neque modo vlla eſt controuerſia, an Inquiſitores poſsint reos torquere.*

a ¶ Quibus autem indicijs & cauſis ſufficientibus, &c. non poſſunt, &c. infallibiles regulæ aſſignari.] *Recte plane loquitur: quoniam quando & quibus dari debeat tortura, & ex quibus indicijs et cauſis, iudicis fere prudentiæ & arbitrio relinquitur, vt is penſata delictorum & perſonarum qualitate quæſtiones adhibeat. Guido Suzaria tract. de indicijs & tortura nu. 30. verſicu. quæ & qualia. & Barto. in l. vlti. ff. de quæſtio. Salycetus* C *in l. vlti. C. de quæſtio. Panormitanus in ca. cum in contemplatione, extra de regu. iuris & alij.*

Quia vero hæc res vſu frequẽs eſt, & cognitu neceſſaria, vt in hac parte iudicib. fidei ſatisfaciamus obiter huc ſpectãtia in genere erũt à nobis afferenda, inde in ſpecie ad indicia cũ auctore deſcẽdemus.

Primum ergo ad torturã nõ eſt accedendũ prius quã de delicto cõſtiterit, ſeu in caſu noſtro de dicto, aut facto hereticali: tortura enim non tã adhibetur ad inueſtigandũ factum, quàm ad habẽdam veritatẽ ex ore ipſiuſmet delinquentis, cum factũ vel dictũ, quod dicitur eſſe cõmiſſum, difficiliter. ita et recte Franciſcus Brunus tract. de indicijs & tortura, D *par. 2. q. 5. nu. 10. quem ſequitur Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 64. verſic. debet autẽ iudex. & ceteri cõiter. in hac autẽ cauſa de delicto cõſtare dicitur ad hoc vt tortura poſſit inſligi, cũ adeſt ſemiplena probatio, vel ſufficiens indiciũ ad torquendũ, iuxta id quod dixi ſupra in hac parte ſuper 3. modo terminãdi proceſſum fidei. §. quare in hoc articulo.*

Rurſus, ſi delictũ aliter quã per torturam probari poteſt, ad torturã accedere non debemus: quoniã regulariter non deuenitur ad torturã niſi in defectum aliarum probationũ. eſt enim tortura ſubſidium quoddã extremum ad inueniendam veritatem: quamuis hodie de ſanguinariorum quorũdam E *iudiciũ cõſuetudine, facile nõ expectatis alijs probationibus ad torturam protinus accedatur, in quo grauiſſime erratur. Angelus l. fina. nu. 4. C. de quæſtio. Boerius deciſ. 163. incipiente.* An per torturam. *num. 1. Marſilius in l. 1. in princip. num. 7. ff. de quæſtio. vbi hanc fatetur eſſe communem opinionem, quam & cæteri Criminaliſtæ vno ore ſequuntur, & Panormitanus in cap. cum in contemplatione. quæſt. 2. de reg. iuris.*

Ex hac vero proxime dicta doctrina cõſequitur, A *in delictis manifeſtis torturã fere nõ habere locum, ſed in occultis, cũ occulta delicta ſint difficilis probationis, idoq; facilius in occultis quæſtio vſurpatur, quàm in manifeſtis. & hæc opinio communis etiã eſt, & vſu recepta. Igneus in l. 1. §. ſerui. num. 75. ff. ad ſenatuſc. Syllania. Bald. in l. nemo. C. de Epiſc. audient. quod ſequitur, & multis modis atq; exemplis illuſtrat Franciſcus Brunus tract. de indicijs & tortura par. 2. quæſtio. 8. numero 2. pro qua ſententia facit textus in l. vlt. C. de quæſtionibus, ibi;* Et ex his ea quæ occulta ſunt, reuelari, *vnde cum crimen hæreſis maiori ex parte ſit occultum, cum in intellectu conſiſtat, in eo frequẽter tortura* B *locum habebit, vt quid reus credat intelligatur; tametſi de eo conſtare dicatur quando adſunt exteriora indicia ſufficientia ad torturam inſligendam, vt paulo antea dicebamus.*

manifeſtis tortura raro habet locũ.

Ab hæc priuſquã ad torturã deueniamus, indicia præcedere oportet: quoniã regula cõmunis eſt, non eſſe à tortura inchoandum. l. 1. ff. de quæſtio. tradit Thomas de Piperata Bononienſis, Bartolo vetuſtior, tract. de fama, nu. 8. Zaſius conſ. 19. nu. 31. lib. 1. Bologninus in additionibus ad tractatum de tormẽtis Guidonis de Suzaria, num. 29 & hanc teſtatur communem eſſe ſententiã Iulius Clarus in pract. crim. §. fi. q. 64. verſ. dixi etiam. Itaque tunc C *demum ad torturam eſt deueniendum, cum ſuſpectus eſt reus, & cum multis argumentis vrgetur.*

Indicia præcedant torturam.

Iam indicia ex quibus reus torqueri poteſt, probata eſſe debent, vt vere tradit Marſilius in pract. crim. §. diligenter. & in l. 1. § idem. ff. de quæſt. eſtq; communis etiam concluſio, vt teſtatur Ioannes de Ami. conſ. 127. nu. 10. vbi vere addit, quodlibet indicium, ſiue adminiculum per duos teſtes ad minus eſſe probandũ. idem tenuit iam antea Bartolus, in l. fi. num 7. ff. de quæſt. & probat pleniſſime Iulius Clarus in pract. crim. §. fi. q. 22.

Indicia ad torquẽdum probata eſſe debent.

Itẽ indicia ex quibus reus torqueri poſſit, legitima eſſe debẽt, et à iure approbata, vel ſaltẽ cõmuni D *voto à magnis Doctoribus recepta. nã ex alijs indicijs, inter quæ leuia cõputãtur, nemo torqueri debet: ſed hęc qualia ſint, dicã paulo poſt cũ Eymerico.*

Indicia ſint legitima.

Vbi ergo præcedentes regulæ fuerint obſeruatę, ad torturã erit deueniendum, iuxta eum ordinem & ritũ, quẽ accuratiſſime præſcripſit Eymericus. 3. par. in 3. modo proceſſum fidei terminandi. ſuper quo dixi multa, quæ hanc quæſtionem illuſtrant.

Solent à noſtris gradus torturæ quinque numerari, eo ordine quo inſliguntur, quos omitto, quia cuique ſunt obuij & patentes, traduntur que ſingulatim à Paulo Grillando tract. de quæſtio. q. 4. num. 11. & à Iulio Claro in pract. crim. §. fi. q. 64. verſ. E *nunc de gradibus & retulit etiam Locatus in opere iudiciali, verbo, tortura. & alij.*

Gradus torturæ.

Qualia tormẽtorũ genera vſurpari debeant, nõ eſt iure cautũ; ideoque arbitraria ſunt, poteſtque iudex in tormẽti genus imponere, quod ſibi ad veritatẽ eruendã cõmodius videatur, iuxta qualitatẽ perſonæ & indiciorum; dummodo id caueat diligenter, ne inſolita tormentorũ genera adhibeat, ſed ea tantũ quæ vſu iudicantium prudenter recepta ſunt, vt pulchre & vere more ſuo explicat Antonius Gomez tom. 3. uaria. reſolut. c. 13. nu. 5. Funis

Qualia tormenta vſurpanda.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſeu (vt vulgus loquitur) chordæ tormentum hodie vbique frequens eſt, à quo non eſt recedendum.

Varia tormẽta excogitata.

Non tamen defuerunt qui plura excogitauerint tormentorũ genera, vt Marſilius in repetit. l. 1. ff. de quæſtio. in princip. vbi quatuordecim ſpecies tormentorum enumerat, additque ſe alia inueniſſe, vt ſomni ſubſtractionem: quem laudat Paulus Grillandus tract. de quæſt. quæſt. 2. quorum multos torquendi modos commemorat Locatus in opere iudiciali verbo, tortura num. 58. cæterum, vt ingenue dicam quod ſentio; hæc tractatio de nouis tormentis excogitandis carnificum eſt potius & crudeliũ, quàm iureconſultorum & theologorum; ideoque conſulto exiſtimo omittendam.

Torquere reos res laudabilis.

Laudo equidem conſuetudinem torquendi reos, maxime his tẽporibus, quibus facinoroſi vix vllis cruciãtibus delicta cõmiſſa fatẽtur: immo ſæpe multi, quorũ inſignis eſt audacia & impudentia, vltro delinquunt cũ ſpe ſuperãdi tormenta, quæ per maleficia euitãt, vt docui cum Eymerico ſupra ſuper 3 modo proceſſum fidei terminãdi. §. aliqui ſunt etiã maleficiati. at vehementer reprehẽdo ſanguinarios iudices, qui vt vanã & inanẽ, neſcio quam gloriam aucupentur, noua genera tormentorũ contra ius & fas miſellis reis imponũt, ita vt præ ſæuitia aut deficiant in tortura rei, aut membra rumpantur, ita vt in perpetuũ reddantur inutiles. id quod grauiter etiã reprehẽdit Antonius Gomez to. 3. varia. reſolutio. cap. 13. nu. 5. Vſitatus ergo modus nec periculoſus in tormentis retineatur, & Chriſtiani iudices habeant illa Iuriſcõſulti verba ante oculos in l. quæſtionis modum. ff de quæſtio. videlicet: Itaque quæſtionem habere oportet, vt ſeruus ſaluus ſit vel innocentiæ, uel ſupplicio. quod recte quoque admonuit Panormitanus in c. cum in contemplatione. q. 3. num. 4. extra de regul. iuris.

In crimine hæreſis omnes priuilegiati torquẽtur & quare.

His conſtitutis, quæ in genere ad indicia & tormenta ſpectant nunc; ad perſonas quæ torqueri poſſunt, accedamus: & quamuis in alijs cauſis & delictis quædam ſint exceptæ perſonæ, veluti doctores, milites, decuriones, nobiles, horumque filij, item impuberes, ideſt, minores quatuordecim annis, item ſenes, & ſi qui ſunt ſimiles. l. milites. l. diuo Marco. l. decuriones. C. de decurio. l. 3. §. pœna militum. ff. de re milit. vbi copioſe Doctores. quod omiſsis cæteris tradunt eleganter Antonius Gomez tom. 3. varia. reſolut. cap. 13. numero 3. & ſeq. & Ioannes Roias in ſingularibus fidei, ſingula. 209. incipien. Torqueri non poſſunt.

In hoc tamẽ hæreſeos grauiſsimo & horrẽdo crimine, nullũ priuilegium, aliquã perſonam tuetur, ſed omnes torqueri poßunt. l. 4. C. ad l. Iuliã maieſtat. l. etſi excepta. C. de malef. & mathe. Angelus tract. de malefi. verbo, fama publica. Couarruuias lib. 2. varia. reſolut. cap. 9. nu. 4. Paulus Grillandus tract. de quæſtion. & tortura, q. 6 circa finem, Antonius Gomez & Ioã. Roias locis præcitatis. Simancas de catho. inſtit. tit. 95. num. 44. & ſeq. & ratio potiſsima eſt fauor fidei. intereſt enim plurimũ reipub. hæreſis detegi crimen, vt coerceatur, ne dum laritat, inficiat & corrumpat fideles. Rurſus etiã, quoniã ſi præfatæ priuilegiatæ perſonæ ob crimen læſæ maieſtatis humanæ torquẽtur, vt probãt proxime citatæ leges, multo magis torqueri debent ob hæreſim, cũ longe ſit grauius diuinam quãm humanam offendere maieſtatem. c. vergentis, de hæret.

De clericis, monachis, & cæteris religioſis perſonis idem iudicium eſt; dummodo meminerem, & ob periculum excommunicationis, ſi grauius torquerentur & læderentur, & ob dignitatem ipſam, qua decorantur leuius & mitius torqueri debere, niſi delicti enormitas, & indiciorũ grauitas acriorem torturam infligendam ſuaderent.

Illud addit Simancas de catho. inſtit. tit. 65. nu. 50. clericos nõ debere torqueri a tortore laico; niſi forte clerici non poſsint inueniri, qui id facere velint, aut ſciant. & hæc ſententia multum mihi probatur ſi ſeruari commode poſſet Verumtamen vſitatum eſt iam & communiter receptum, vt à miniſtris laicis clerici torqueantur.

Sed quantum pertinet ad hunc locum de torquẽdis clericis, eum pulchre & copioſe perſequitur Bernardinus Diaz in pract. crim. can. c. 117. quem omnino videas, vt in hac re cautius agas.

Quod autem paulo antea dictum eſt de perſonis torqueri probibitis, quas in hoc crimine torqueri poſſe oſtendimus, verum eſt, cum torqueri prohibentur ob dignitatem, vel priuilegium: ſecus ſi ob ætatem ſenectutem, vel partus periculum ſint torqueri prohibitæ; quoniam tunc nec in hoc crimine, nec in alijs exceptis torquebantur, vt optime docet Antonius Gomez tom. 3. varia. reſolut. cap. 13. num. 3. circa hos tamen quid exerceri poſsit, tradidi ſupra in hac 3. parte ſuper 3. modo proceſſum fidei terminandi. §. ſcio quæſitum. cum aliquot ſeq.

Minores vero 25. annis ob hæreſis ſuſpitionem torqueri poſſe explorati iuris eſt, vt tradit etiam Simancas de cath. inſt. tit. 65. num. 45. minor autem 14. annis torqueri non poteſt, ſed terreri, & ferula cædi, vt dixi in præcitato commentario.

Poſtremo, quod de perſonis quibuſcunq; torquẽdis diximus in hoc crimine, idem etiã locũ habet in quibuſcunq; locis, in quibus vel ob antiquã conſuetudioem, vel ob leges municipales nullus ob delicta torqueri ſolet, vt in Auguſto & ſemper catholico Aragonũ regno, vnde mihi generis origo eſt, in quo non poteſt per iudicem in delictis imponi tortura, vt agnouit etiam Antonius Gomez tom. 3. varia. reſolut. cap. 13. nu. 1. nam fauore fidei etiam in hoc regno quicunque etiam priuilegiati ob ſuſpiciones hæreſis torquebuntur, neque enim tantum debet cuiuſcunque loci præualere immunitas; vt ea in fidei præiudicium quandoque conuertatur.

His ita conſtitutis, quæ ſunt velut fundamenta futuræ diſputationis, nunc ad indicia & cauſas, ex quibus ad torturam deueniri poſſit, vna cum Eymerico accedamus.

b ¶ Prima regula eſt. Quòd ſi delatus de hæreſi reperitur in ſuis confeſſionibus uacillans, &c.]

Hæc prima regula, quòd per variationẽ delinquentis ſumatur indiciũ ad torturam, pugnare videtur cũ regula ſeptima eiuſdem quæſtionis, in qua dicit auctor propter vnum indicium neminem eſſe torquendum; variatio autem vnum eſt indicium. Rurſus, ob indicia à crimine remota nullus videtur torquendus, variatio autem indiciũ videtur à crimine

ſatis

ſatis remotum: quare dicendum videtur variationem, ſeu vacillationem delinquentis non facere indicium ad torturam, & hanc ſententiam vocat cõmunem Carrerius in pract.crim.nu.119.verſ.quintum indicium eſt. vbi aſſerit ſolam variationẽ, aut mẽdacium, aut pallorem, titubationem, trepidationẽ, & id genus alia, quæ coram iudice fiunt, non facere indicium ad torturam, ſed quandam ſuſpicionem, cum hoc ſit remotũ indiciũ. idẽ tenet Maſilius in pract.crim.§.diligenter.idem conſi.51.Grammaticus deciſ.34.incipien. In præſenti. Ioannes de Ami.conſil.134.& alij quos ibi Carrerius refert.

Verum è diuerſo variationem eſſe ſufficiens indicium ad torturam, profitetur hoc loco Eymericus, idẽ docuit ſupra in hac 3.par.ti.de cautelis Inquiſitorum contra hæreticorum cauillationes, cautela 6.nu.104. eandem ſententiam tenent Gondißaluus tract.de hære.q.13.nu.6.Guido de Suzaria tract.de indicijs, & tortura verſic. quæ & qualia.nu.33. Franciſcus Brunus tract. de indicijs.par.1.q.3.nu.30. Marcus Antonius Blancus tract. de indicijs num.220.& alij qui hos ſequuntur, & hanc dicunt fuiſſe ſententiam Baldi in l. multum intereſt, & Bartoli in l. de minore, §.plurimum.ff.de quæſt.tametſi quidam dubitent, an Bar. ita ſenſerit, necne.

Ex his videtur valde difficile definire, quid ſit in tanta controuerſia inter tot viros graues ſtatuẽdum. ne quid tamẽ parum explicatum, aut indeciſum relinquatur in hac frequẽti & quotidiana tractatione, ita mihi videtur ſentiendum: Quotieſcunque res, de qua agitur cum reo, talis eſt, circa quã exiguo temporis ſpatio obliuio cadere non facile præſumitur (quod arbitrio iudicantis relinquitur) & reus non eſt omnino ſtupidus, aut obliuioſus, ſi vel in eadem confeſſione, vel in diuerſis vacillet, & variet, torqueri ob id poterit.

Sed in hoc articulo vltra variationem, ſequentia videntur debere concurrere. Primum, quòd variatio, vacillatio, ſeu mendacium committatur circa ſubſtantialia delicti, de quo quæritur. ita tradit valde ſingulariter, & iudicio noſtro verè, Paris de Puteo in tract.ſyndicatus, verbo, tortura.lo primo. verſic.viſo, de indicijs. quem ſequitur Carrerius in pract.crimi.nu.119.& 120.vbi addit ſolam variationem non facere indicium.niſi & alia concurrãt, de quo paulo poſt dicam. Hos refert Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin.q.21.verſic.mendacium, & hanc ſententiam prudentiſſimè indicat hoc ipſo loco Eymericus, dum ait: Negans tamen id, de quo principaliter inquiritur, quæſtionandus eſt. quare variatio circa extrinſecas quaſdam, & remotas delicti circunſtantias nullo modo eſt ſufficiens indicium, ſeu cauſa ad inſtigendam torturam.

Rurſus præter variationem, & mendacium, neceſſe eſt, quòd alia ſigna delicti commiſſi à vacillante interueniant, vt quia, verbi gratia, reus aliàs ſuſpectus eſt de hæreſi, vel infamatus, quod id crimen commiſerit, de quo interrogatus vacillat, ita Iulius Clarus præcitato loco, & Simancas de catho.inſtit.tit.65.num.33.

Et hanc ſententiam ita explicatam appellat cõmunem Plotus in repet.l.ſi quando.nu.886.& ita eſt intelligendus hoc loco Eymericus: quod hoc in

A crimine ſemper contingit, cum nemo in carcerem conijciatur, niſi magna de delicto commiſſo præceſſerint indicia. Si quis ergo huius criminis reus, dum legitimè interrogatur, vacillet, peieret, mẽtiatur, ut prædiximus, ob id ad torturam rapi poterit.

Cauſæ cur reus ſæpe uacillat.

Quam ob rem ſola variatio, aut titubatio, aut pallor, niſi, & quæ tradidimus, concurrant, nullo modo ſufficiunt ad torturam; nam verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, iudicium auctoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ, & cæteræ animi perturbationes, ita ſæpe rationem impediunt, & perturbant, vt ſæpe etiam ſapientiſſimi, & prudentiſſimi viri aliena loquantur. quam B ob rem diligenter eſt perſcrutandum, an & quando deceat ex hoc indicio ad torturam inſtigendam accedere. hominibus facinoroſis, quibus familiare eſt vti fraudibus ad occultandam veritatem, facilius ob variationem inſtigenda tortura erit.

Num.3.

Fama & unus teſtis ſimul ſufficiũt ad torturam.

c ¶ Secunda regula eſt, Quòd ſi quis reperitur de hæreſi diffamatus, &c.] Hæc regula ſecunda nullam habet dubitationem; nam ſi fama ſola quandoque, & vnus ſolus teſtis aliquando faciunt indiciũ ad torturam, vt in ſeptima regula dicemus, planè ambo ſimul iuncta pleniſſimum facient indicium, & quod hic docet Eymericus, probat ſatis aperte textus in c. præterea.de teſtibus. gloſſa in l.3.verC bo, conuictus, C.ad legem Iuliam maieſtat. vbi Cynus. Bartolus, Albericus, Baldus, Salycetus, & Doctores communiter.textus in l.de minore.§. tormẽta. vbi gloſſa, Bartolus, & communiter Doctores. ff.de quæſtio. probat plenè & efficaciter Antonius Gomez.to.tertio, varia.reſolut.c.13.nu.7.& 10.& Carrerius in practica crim.nu.110.& 111.& alij quos in re facili omitto. ergo ſi quis, uerbi gratia, hæreſes Lutheranorum ſecutus, imagines Sanctorum viſus fuerit ab vnico teſte cõculcaſſe, fregiſſe, aut deleuiße, ſimulq; orta fuerit fama de hoc delicto contra eum, iſque coram iudicibus fidei neget, proculdubio ex dictis illius teſtis, & fama, rapi poD terit ad quæſt. ac talis quidem eſt hoc loco Eymerici doctrina, quæ cõis eſt, & certiſſima, & tutiſſima.

Num.3.

d ¶ Et hoc valet in ciuilibus; in criminalibus autem quanquam unus teſtis ſemiplenam probationem non faciat, &c.] Sententia Eymerici hoc loco eſt, in ciuilibus cauſis vnum teſtẽ omni exceptione maiorem facere ſemiplenam probationem; in criminalibus autem non facere niſi ſolum indicium.

Vnus teſtis idoneus ĩ criminalibus ſemiplenè probat.

Cæterum non video quomodo eum hic tueri poſſim; nam communis opinio eſt, vnum teſtem fide dignum, & omni exceptione maiorem deponentem de facto, ſeu delicto per viſum, uel alium ſenſum corporeum, ita vt concludat, etiam in criminalibus E ſemiplenè probare. gloſſa in l.admonendi.ff.de iure iurando.verbo, exacto.& ibi Bart.nu.36.& cõmuniter Doctores, & præcipuè Iaſon in ſecunda lectura, nu.92.gloſſa in l.in bonæ fidei, C. de reb. credit. verbo, decidi oportet.circa medium, & ibidem Baldus, & communiter Doctores. gloſſa.in l.3.C.ad legem Iuliam maieſta. uerbo, conuictus, & ibi communiter Doctores, quod refert & ſequitur Antonius Gomez tomo tertio, varia reſolut.c.12.num.2 circa finem. idem teſtatur Zabarella conſil.9. incipien. In facto dominæ Bayetæ.nu.7.& alij.

Vnus teſtis idoneus ſufficit ad torquendum.

Atque ex his amplius infertur vnum teſtẽ tantum, & talem, qualem nunc deſcripſimus facere etiam ſufficiens indicium ad torturam, vt paulo-poſt etiam indicabo in ſeptima regula.

Cum vero hoc loco in fine huius regulæ Eymericus dicit, vnũ teſtẽ tãtũ facere cõpetens indicium, intelligendũ eſt ex ſententia eius, ad inquirendum, non ad torquendũ: ne ſibi ſit contrarius, cum in regula ſeptima dicat, vnũ teſtem tantum non ſufficere ad torquendum: nã communis regula eſt, vnicum teſtem ad inquirendũ ſufficere, vt teſtatur Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 21. verſic. vnus teſtis. ſed hæc amplius in ſequẽtibus ſuis locis explicabo.

Num. 4.

Fama cũ alijs grauibus indicijs ſufficit ad torquendum.

e ¶ Tertia regula eſt, Quòd ſi quis reperitur de hæreſi diffamatus. & cum hoc probatur, &c.] *Hæc etiã regula eſt apertiſſima, & verisſima, videlicet, famam de delicto commiſſo contra aliquem ortam, iunctã cum alijs grauibus indicijs ſufficere vt quis torqueatur. verbi gratia, publica fama eſt legitimè per duos teſtes probata, per Bucerum malè ſentire de Euchariſtiæ ſacramento, & hanc famam comitãtur alia indicia legitimè etiam probata, exempli gratia, Bucerũ raro intereſſe Miſſæ ſacrificio, quo tẽpore de Eccleſiæ præcepto iubetur intereſſe; aut per vnum teſtem conuincitur in vniuerſum malè ſentire de Eccleſiæ ſacramentis: profecto hoc caſu torqueri poterit, & ratio huius regulæ eſt, quia fama alijs adminiculis corroborata, ſufficiens eſt indicium ad torturã Gratus conſi. 57. nu. 8. lib. 2. et hãc ſententiam teſtatur eſſe communem Iulius Clarus in pract. crimin. §. fin. quæſt. 21. verſic. fama ſola. & Carrerius in pract. crimi. verſic. ſecundum iudiciũ. num. 111. vbi plures affert huius ſententiæ aſſertores, quos gratia breuitatis omitto.*

Num. 4.

Abbatis antiqui ſentẽtia de non torquendis clericis niſi ſint infamati.

f ¶ Et dicit clericos nõ torquẽdos niſi infames.] *Ex dicto Abbatis antiqui, cuius hoc loco meminit Eymericus, colligimus, qualis ſit huius loci ſententia. Abbas enim antiquus in capit. grauis. de depoſito, vt refert ibidem Panormitanus, num. 6. verſic. nota vlterius. dicebat ſe nunquam reperiſſe, quòd clericus poſſit torqueri niſi ſit infamatus, quamuis alia concurrant indicia, & hæc ſententia communi multorum inſignium iuriſconſultorum voto recepta eſt, quos refert, & ſequitur Bernardinus Diaz in pract. crimi. cano. capit. 117. idem in regula 125. incipiente :* Confeſſus de Crimine. *in tertia ſublimitatione. quod ipſum probat latiſſimè Carrerius in practica criminali, num. 161.*

Et quamquam hæc ſententia benigna ſit, & plurimum clericis faueat; nihilominus verior videtur aduerſa opinio, quam ſequitur Panormitanus in dicto cap. grauis. de depoſito, num. 6. & Alciatus in cap. 1. de fficio ord. num. 43. & Simancas de catho. inſti. tit. 65. num. 48.

Clericus in hoc crimine etiam nõ infamatus torquendus.

Et tametſi plurimi priorẽ illam ſententiam ſequãtur; ea tamẽ nulla certa ratione nititur, nec iure probatur, vt optimè monuit Panormitanus præcitato loco, hæc vero poſterior rationib. nõ vulgaribus nititur, quas Simãcas paulo ante relatus commemorat: quibus adde iniquũ videri, & valde à ratione remotũ, ſi in cauſa fidei iuſtiſſimis, & euidentibus indicijs concurrentibus non poſſet torqueri clericus, niſi & infamia laboraret. quare torquebitur ille quidem ſicut & cæteri laici ex legitimis indicijs præcedentibus; mitius tamen & rarius, vt ſupra diximus §. de clericis. cætera ad hãc regulã ſpectantia amplius in ſequentibus declarabuntur.

g ¶ Quarta regula eſt, Quòd ſi quis reperitur ſuper crimine hæreſis habere contra ſe vnum teſtem de ſcientia, &c.] *Hæc regula etiã eſt certiſſima, & plus quã manifeſta: quoniã cõmunis opinio eſt, vt in ſecunda regula diximus, vnum teſtẽ etiã in criminalibus facere ſemiplenam probationem, & per conſequens facit indiciũ ſufficiens ad torturã: quare multo magis indicium faciet, ſi cum teſte concurrant alia indicia vehementia aut violenta. quod exigit hoc loco Eymericus, non quòd aliter res trãſigi non poſſit, ſed quia auctor ſecuriora docet.*

Itaque vnus ſolus teſtis de viſu ſiue ſcientia, vt quia verbi gratia, audiuit Lutherũ dicentẽ, nõ eſſe purgatoriũ; aut vidit Lutherũ imagines ſanctorum delentem, & ſimilia, ſi ſit fide dignus ſeu omni exceptione maior, cui nihil opponi poſſit, quamuis nulla alia indicia concurrãt ſiue vehemẽtia, ſiue leuia ſufficiẽs indicium facit ad torturam. Romanus conſi. 451. incipien. Quędam mulier. nu. 4. *Clarus in pract. crimi. q. 21. verſi. vnus teſtis, & hanc ſententiam vocat communem Antonius Gomez tomo. 3. varia. reſol. cap. 13. nu. 7. tenet etiam Carrerius in pract. crimi. num. 110. verſ. primo maius indicium. quibus omnino cenſeo ſubſcribendum.*

Non dubito tamen poſſe quãdoq; iudices à tortura abſtinere, etiamſi adſit vnius fidelis teſtis dictum, quando reus eius eſt qualitatis, & probitatis, vt facile delictum præſumi nõ poſſit: tunc enim tutius erit obſeruare ea, quæ poſtulat Eymericus in hac regula, quæ veriſſima ſunt, & ſecuriſſima.

h ¶ Quinta regula eſt, Quòd ſi quis reperitur cõtra ſe habere plura indicia, &cæt.] *Marcus Antonius Blancus tracta. de indicijs nume. decimo, loquens de vario genere indiciorum, ita habet:* Diſtinctio autem indiciorum leuium, & indiciorum grauium cognoſcitur hoc modo: nam ſi frequenter, & facilè hoc ab illo contingit abeſſe, tunc eſt leue indicium: ſi autem frequenter & facilè contingit adeſſe, tunc eſt graue indicium. *hæc ille. his conſentit quod diximus ſupra par. 2. ſuper quæſt. 55. vbi habes pleniſſimè explicatum quidquid attinet ad cognoſcenda indicia, ſuſpiciones ſeu præſumptiones leues, vehementes, & violentas: quibus adde Locatum in opere iudiciali, verbo, ſuſpicio. nu. 9. & multis ſequentibus.*

Et de culpis vnde oriantur violenta indicia de hæreſi, habes locum inſignem in concilio Narbonenſi c. 29. quod retuli ſupra parte 2. ſuper quæſt. 50. §. factis autem.

Cognitis ergo culpis, factis, ſeu dictis, vnde indicia vehementia, aut violenta cõtra aliquem de hæreſi oriantur, facillimum erit percipere, quod hoc loco tradit Eymericus, cuius doctrina talis eſt: ex vehementibus, aut violentis indicijs torqueri aliquis poteſt, abſque infamia, vel teſtibus.

Hæc ſentẽtia veriſſima eſt, & communis, quam probat Bartoli doctrina, in l. fi. ff. de quæſt. nu. 6. quẽ ſequitur Marcus Antonius Blãcus in tract. de indicijs. in 6. pręmiſſo, nu. 39. cũ multis ſequentibus, & nu.

& nu.178.& cæteri communiter Criminaliſtæ. nã ſi vnum tantum indicium vehemens, ſeu violentum, propinquum tamen & cum crimine coniunctum ſufficiens facit indicium ad torturam, vt plenè probabo in vltima regula, & tradunt præcitati; multo magis facient duo, vel plura ſimul iuncta, & de hac re nulla eſt dubitatio.

Si quis ergo ſcienter præſtitiſſe auxilium, conſilium, vel fauorem hæreticis conuincatur: item probetur, eundem citatos pro hæreſi informaſſe qualiter debeant tacere veritatem, aut dicere mendacium: quoniam hinc vehementia indicia oriuntur, cum hæc operantem reddant de hæreſi vehementer ſuſpectum, iuxta veram Eymerici doctrinam parte 2. quæſt.56 num.3.& 4. torqueri poterit.

Et iuxta hãc ſẽtẽtiã, multo magis poterit is torqueri, aduerſus quẽ violẽta indicia ſunt probata. Caſus autem ex quibus oriũtur indicia ſeu præſumptiones violẽtæ numeraui ſupra in hac 3.parte, nu. 109. ſuper tit de ſignis, & indicijs, quibus diuerſarũ ſectarum hæretici cognoſci poſſint. §. illa facta.

Ex leuibus autem indicijs quemadmodum nemo capiendus eſt in hoc crimine, nec in carcerem mittendus iuxta veriorem ſententiam, vt alibi oſtendimus; ita nemo eſt torquendus.

i ¶ Sexta regula eſt: Quòd ſi quis reperiatur de aliqua hæreſi diffamatus, &c.] Hæc regula apertiſſimè conſequitur ex traditis in ſuperioribus: nam ſi infamia ſola quandoque ſufficit ad torquendum, vt dicemus, & ſolus vnus teſtis, et ſolum vnum indicium propinquum vehemens, multo magis ſufficient hæc omnia ſimul iũcta, quod patebit amplius ex his quæ proximè dicemus.

K ¶ Septima regula eſt, propter infamiam tantum, &c.] Hæc poſtrema regula cæteris lucem affert: nam in ea declarat qualiter ſuperiora ſint intelligenda. verum quæ proponuntur in ea valde diſputabilia ſunt, in primis vero vtilia, & vſu frequentia; & propterea ſingulatim cuncta explicabo, ne quis obſcuritati, aut dubitationi locus in hac tractatione relictus eſſe videatur.

Primum ergo dicit, Propter ſolã infamiam neminem eſſe in hoc crimine torquendum. Quæ ſententia vera, & communis eſt: nã ſola fama, ſeu infamia in criminalibus nõ facit indiciũ ad torturam. Bar. in l. milites. C. de queſt. Ant. de But.& communiter Doct. in c. veniens.& primo. de teſtibus Ioan. And. in addit ad Specu. tit. de proba. §. videndum. ad num.19. verbo, ſciant. Ang. tract. de malef. verbo, quod fama publica. num.41. Panor. c.1. nu. vlt. de purgat. cano.& hanc opinionem vocat communem Marſil. ſingu. 97. incip. Fama ſola. & Iaſ. in repe. l. admonendi, num.251. ff. de iureiur.& cæteri quos refert Petrus Duennas in reg. 300. incip. Fama in criminalibus. fallentia quarta.

Verum hæc cõmunis opinio quãdoque fallit: nã primo ſola fama, ſeu infamia ſufficere dicitur ad torturam, quãdo eſt vehemens. ita expreſsè concludit Bart. in conſ.191. incip. Domino paci. quod ſequitur Bald in cap.1.§ iniuria. de pace iuramento firmanda, in vſibus feud. Fely. in c. veniens. 1. de teſtibus nu.15. Marſilius in pract. crimi. §. diligenter. num.19. idem conſil.3. num.6.& conſil.49. nu.65.

A & ſingul.97.& 205. Thomas Grammaticus deciſ. 34. incip. In præſenti. num.52.& alij plurimi, quos refert & ſequitur Petrus Duennas in regula 301. incipien. Fama in criminalibus. in prima limitatione, & hæc ſententia ſæpe locum habere poterit, vt ex tradendis patebit.

Fama vehemẽs, quæ dicatur.

Sed tota difficultas poſita eſt in cognoſcendo, quæ dicatur fama vehemẽs, & Marſil. in l. de minore. §. plurimum. nu 30.& Grammaticus in dicta deci 34. nu.53. ex Baldo dicunt arbitrio iudicantiũ relinquẽdũ eſſe, quãdo dicatur fama vehemẽs: quod nos libenter amplectimur; verum declarandum putamus in gratiam lectoris, ne quis temere arbitratu

B ſuo famam vehementem eſſe facilè pronunciet.

Ergo ſi à fide dignis perſonis orta ſit, ſi frequens ſit, ſi ob id quis viciniã, amicoſuè, aut viros probos, et plures ſcãdalizauit, et alijs quibuſdã modis, quos retuli ſupra in hac par.3. ſuper 2. modo proceſſum fidei terminandi. §. ſed quæret quiſpiam. malam de ſe opinionẽ ſeminauit; is vehemẽter diffamatus cẽſẽdus erit, & ob id torqueri fortaſſis iuſte poterit.

Ad hæc, ſola fama indiciũ ſufficiẽs præſtabit ad torturã, cum reus, de quo mala fama inualuit, aliàs erat malæ opinionis, & famæ, malæ vitæ, & malis moribus præditus. Gãdinus tract. de maleſi. in rub. à quo vel à quib. poſsit fama incipere. nu.12. Augu

C ſtinus Ariminẽſis apud Angelũ. tract de maleſic. verbo, quòd fama publica. nu.44. quos refert & ſequitur Petrus Duẽnas in dicta regula 301. incip. Fama in criminalib. in 3. limitatione. quib. in hoc crimine propterea libẽtius cẽſeo ſubſcribẽdum, quoniã qui deprauatis ſunt moribus præditi, facilius in errores, & hæreſes labũtur, quã alij, & præſertim in eas, quæ oriũtur ab eo vitio, quo ſunt irretiti: nã intemperatiſsimi, & ad venerẽ multum procliues facilius inducuntur ad credendum ſupplicem fornicationem non eſſe peccatum. vnde aduerſus tales ob ſolam infamiam, legitimè tamen probatam, poterit Inquiſitor ad torturam accedere.

Fama cum fuga ſufficit ad torturam.

D Præterea, quãdo ſimul cũ fama adeſſet fuga delinquẽtis, is torqueri poſſet. auth. de exhiben. reis. §. ſi vero. auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis. §. ſi quis autem. Bart. in l. ſi. ff. de quæſt. Gratus conſil.48. nu.8. volum, 2. Ioannes Imola, & ibi Felyn. nume.6. in cap. nullus. de præſumptio. immo Antonius Gomez. tom.3. varia. reſolut. cap.13. num.10. verſic. quartũ indiciũ. addit, ſolã fugam poſt delictum commiſſum ſufficiens indicium eſſe ad torturam, quod qualiter intelligi debeat, pulchre docet Carrerius in pract. crim. num.112. verſi. tertium indicium.

Fama cũ dicto vnius ſufficit ad torturam.

Item, fama cũ dicto cruceſignati ſeu familiaris ſãcti officij, ſeu cuiuslibet alterius catholici contra

E aliquẽ, ſufficiẽs facit indicium ad torturam. Barto. conſi.191. incip. Dominio paci. Paris de Puteo in tract. ſyndicatus. verbo, an fama. nu.3. & Marcus Antonius Blãcus tract de indicijs. nu.315.& alij. Quod & verũ eſt, quãuis hoc non præſtet ſola fama, cũ dictum vnius (quem ſyndicum ſiue officialem vocant præcitati) quaſi teſtis ſuperaddatur.

Fama à fide dignis orta ſufficit ad torturam.

Iam ſola fama dicitur facere plenũ indicium ad torturã, cum originem habuit ab honeſtis perſonis & fide dignis. Marſilius in dicta l. de minore §. plurimum, nu.30. ff. de quæſtio. Salycetus in l. ea quidem.

dem.C. de accuſat. Franciſcus Aretinus in dicto c. A
veniens.nu.36.de teſtib.Paulus Pariſius conſ.153. *incip.* In cauſa iſta,*nu.12.vol.4.facit tex.in c. cum in iuuentute. de purga.cano. hæc ipſum profitetur expreſſius Hyppolitus Marſilius conſil. 3. incip.* Sæpe ac ſæpius decreui. *nu.5. & ratio eſſe poteſt, quoniam perſonæ honeſtæ & integræ, a quibus fama duxit initium (iuxta ea quæ in ſuperioribus tradidimus) vehementem famam faciunt; ex vehementi autem fama torqueri reus poteſt, vt oſtendimus paulo ante.§.verum hæc.*

Fama orta ſimul cũ delicto an ſufficiat ad torturam.

*Denique ſola fama indicium faceret ad torturã quando orta eſſet contra aliquem à perſonis fide di*gnis, *cum primum delictum eſt commiſſum; verbi gratia, ſi cum combuſta eſt Eccleſia, aut Sanctorum imagines deletæ, & fractæ, aut violata Sacramenta, protinus nec temere, nec ab ſtultis oritur fama, Bucerum id feciſſe; tunc is, & capi poterit, & torqueri: quoniam fama ſtatim cum commiſſo crimine orta, crimini ineſſe videtur. ita Gandinus tract.de maleficijs, tit. de quæſt. & tormentis, nu. 39.verſ.ſed de vno quæro. quem refert & ſequitur Franciſcus Caſonus tract. 8. de indicij, ex dicto in delicto, ſeu poſt delictum, cap.2.num.2.& alij.* B

Verum plurimum in hoc caſu pendendum exiſtimo à quibus fuerit orta fama; item an veriſimiliter is qui infamatus eſt, id delictũ cõmittere potuerit: nã vt in eodem exẽplo perſiſtamus, ſi Bucerus male putabatur prius de ſacris imaginib. ſentire, ſi raro viſus eſt eis caput aperire aut reuerentiam exhibere, forte torqueri poterit. itaq; ne quid durius dicam, tũc crederẽ ex fama orta cõtra aliquẽ, quamprimum fuit delictum commiſſum, ad torturam poſſe deueniri, quando alia cõcurrerẽt adminicula, aliæq; cõiecturæ veriſimiles præceſſiſſent: q̃d arbitrio prudentis iudicis arbitror relinquendum. C

Num. 8.
Vnus teſtis ſufficit ad torturam.

l ¶ Aut vnicum teſtem de ſcientia tantum.] *Ex his quæ diximus ſupra ſuper ſecunda, & quarta regula ſit perſpicuum vnicũ tantum teſtem omni exceptione maiorem id eſt, talem cui nihil opponi poſ*ſit, *facere ſufficiẽs indicium ad torturam, tum quia etiam in criminalibus facit ſemiplenam probationem; tum quia qui dicto vnius teſtis vrgetur, grauiter eſt de crimine infamatus apud iudicem competentem: & propterea abſque vllo erroris periculo torqueri poteſt, & hæc eſt communis opinio, ut ait Ruinus conſ. 147.lib.5.quam tenent alij, quos refert & ſequitur Iulius Clarus in pract. crim.q.21. verſ.vnus teſtis. Eymericus vero, ut tutiora traderet, non ſufficere unum teſtẽ dixit, & eius dictũ veriſſimum eſt, quando teſtis non eſſet omni exceptione maior: tunc enim non faceret indicium ad torturam, niſi alia concurrerent indicia, & adminicula.* D E

Num..8.
An ex uno indicio uehementi, aut violẽto quis torqueri poſſit.

m ¶ Aut indicium uehemens, uel uiolentum tantum.] *Grauis eſt difficultas, An propter vnum indicium tãtum vehemens, aut violentum aliquis torqueri poſſit. hanc quæſtionem mouet Bar. in l.fi. ff.de quæſt. nu.6. quam proſequitur copioſè Marcus Antonius Blancus tracta.de indicijs, num.39. verſic 6.præmitto.*

In hoc dubio non deſunt qui dicant arbitrio iudicũ eſſe relinquendum, an ſufficiat vnum indiciũ, vel contra plura exigantur ad torquendum; leges enim loquentes de indicijs idoneis, & ſufficientib. ad torturam, oẽs ferè loquuntur in plurali, ut in l. 1.in prin. & in l. vnius.§.1.& in l.vlt.ff.de quæſt. vbi plura indicia poſtulari videntur. Aliqua tamẽ gloſſæ ſunt, quæ videntur ſentire vnum tantum indiciũ ſufficere, ut in l.ſi quis.C.ad leg. Iuliam maieſt.& in l.vlt.ff.de quæſt.vbi gloſſa, verbo, ſuſpicionibus. de ſuſpicione loquitur in ſingulari. quæ omnia latius proſequitur Salycetus, in l.vlt.C.de quæſt.n.7.verſ.quæro, an ſufficiat vnum indicium.

Verum omiſſis in hoc articulo prolixis multorũ altercationib. breuiter & reſolutiuè dico, quòd ſi indicium eſt leue, & remotũ à delicto; tũc nõ ſufficit ad torturã abſq; alijs adminiculis ſuffragantib. & ad crimen ipſum propius accedentib. iuxta doctrinã cõem traditam à nobis in præcedẽtib. quare ſola fama, quia indicium eſt a crimine remotũ, regulariter non ſufficit ad torturam. de cæteris indicijs, & præſumptionibus leuibus idem eſt indicium.

Si vero indicium eſt propinquum, vrgens, vehemẽs, & (vt cum Eymerico loquar) violentũ; tũc vnicũ ſufficit ad torturam, vt vnus bonus teſtis de viſu, uel confeſſio extra iudiciũ, vel res furto ſublata apud aliquem reperta. ita Bar. in d.l.fin.nu.6. ff.de quæſt. Saly.in l.fi.C.de quæſt.& Marcus Antonius Blãcus trac.de indicijs.nu.45.vbi dicit hanc eſſe communem opinionem, à qua in praxi non eſt recedendum: quoniam hæc indicia licet ſingularia ſint, cum tamen negotium ipſum ſeu delictum comitentur, & raro ab eo contingãt abeſſe, abſq; dubio ſufficient ad torturam. hanc opinionem ſatis cõfirmant Iulius Clarus in pract. crimin §.fin.q.21. verſ.vnus teſtis, & Antonius Gomez to.3.variar. reſol.c.13.nu.7.& 8.& cæteri criminaliſtæ.

Ac poſtremo de varijs indiciorum generibus, & an ex illis quis poſſit ad pœnam ordinariam condemnari, videto Boerium deciſ.164.incip. Alia inſuper orta fuit quæſtio.

Quare ſi hæretici cõbuſti oſſa uel ueſtes religioſe culte apud aliquẽ reperiãtur, cũ hoc ſit uehemẽs hereſis latẽtis indiciũ, is torqueri poterit, ut intelligatur, quid credat de Eccleſia hereticos puniẽte.

Idem dicas de illis, qui ſciẽter recipiũt litteras, uel munera ab hæreticis miſſa, nulla cauſa apparẽte, qua excuſari poſſint. huc referas illa opera, quæ reddũt operãtes violẽter ſuſpectos: ut ſe circũcidere, hæreticos adorare, dæmones obſecrãdo innocare, & ſimilia, de quib. plerisq; locis egimus: ob hęc enim indicia etiam ſingularia torqueri poterũt, quicũq; dixerint ſe nõ feciſſe malo animo; aut non habere errorẽ in intellectu, cũ nõ ſit veriſimile hæc tã horrẽda à quoquam patrari abſque mẽtis errore. Simancas de catho.inſti.tit.65.nu.52.ex ſententia Albertini tract. de agnoſ. aſſer. q.36. in fine.

Ac de varijs quidem indiciorum generibus, quę ad hunc locum ſpectant, multis locis egimus, nempe parte 1.ſuper q.53.§.iam ut nihil. & ſuper q.5. eiuſdem 2. partis. item parte, 3.nu.109.tit. de ſignis, & indicijs, quibus diuerſarum ſectarum hæretici cognoſci poſſint §. illa facta ad Locatum in opere iudiciali uerbo, indicium.

n ¶ Aut propter indicia uehementia, aut uiolenta tantum.] *Hæc uerba erãt in omnibus codicibus tam* Num.

tam impreſſis quàm manuſcriptis, ea tamẽ omnino duximus omittenda, cum ex diametro pugnent cũ traditis in quinta regula præcedẽti, vbi ſcripſit auctor, ob plura indicia vehementia, aut violenta aliquem torqueri poſſe. nec vllo modo crederem hæc ſcripſiſſe auctorem, ſed ab imperito quopiam librario temere, & aliud cogitante, dum ſcriberet, addita fuiſſe. & ſequentia apertiſsimè indicant hæc non eſſe auctoris verba, cum protinus adiungat, duo aut plura ex his indicia ad torturam ſufficere.

APPENDIX SEV COROLLARIVM ad ſeptem Eymerici regulas de cauſis torquendorum reorum.

Dixi hactenus ſummatim quidquid pertinebat ad declarãdas ſeptẽ propoſitas ab Eymerico regulas. ſed quoniam ex alÿs cauſis & indicÿs amplius rei huius criminis in hoc tribunali torqueri poſſunt; ideo breuiter eas quoque adiungemus.

Ergo præter memorata indicia, cõfeſſio delinquẽtis extraiudicialis ſufficiens quoque indicium erit, & probabile ſatis ad torturam. gloſſa ſingularis in l. capite quinto. ff. de adulterÿs, vbi Bartolus, Raynerius, Angelus, & cõiter Doctores. Bart. in l. fin. nu. 6. ff. de quæſt. et cæteri, quos longo ordine refert Antonius Gomez to. 3. variar. reſol. cap. 13. num. 8. & 9. & Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 21. verſ. cõfeſſio extraiudicialis. & Carrerius in pract. crimi. num. 121. verſ. ſeptimum indicium.

Si quis ergo dixerit inter amicos, aut alibi (referendo, ſeu iactãdo, aut gloriando, aut alÿs modis, vt ſæpe contingit) ſe ſæpius concionibus hæreticorum interfuiſſe, cœnam more eorum ſumpſiſſe, Mahometum adoraſſe, dæmones inuocaſſe, aut aliquid hæreticale dixiſſe vel commiſiſſe, vbi conſtiterit per teſtes legitimos de eius confeſſione extraiudiciali; vocari poterit, & interrogari, & vbi expediens fuerit, iudicatum in carcerem mitti; & ſi negat, torqueri ob illam confeſsionem poterit.

Ad hæc ſi factum vel dictum hæreticale confiteatur, intentionem autem prauam hereticandi neget, torqueri poterit, vt intentionem declaret, & hoc poſtremum vere aſſerit Albertinus tract. de agnoſ. aſſertionib. q. 36. circa finem, quem ſequitur Iacobus Simancas, de catho. inſtit. tit. 52.

Addit Antonius Gomez to. 3. varia. reſol. nu. 8. verſ. 2. quia, multorum, quos ibi refert, ſentẽtiã eſſe, vſqueadeo verũ eſſe confeſsionẽ extraiudicialẽ eſſe ſufficiens indicium ad torturam, vt ſi reus poſitus in tormento confiteatur delictũ, non requiratur poſtea aliqua perſeuerãtia vel ratificatio, quia ſufficit illa confeſsio extraiudicialis, quæ præceſsit, vt poſtea plenè probet confeſsio quæ ſequitur in tormento, vt reus definitiuè condemnetur ſine aliqua alia ratificatione: licet aliàs regulariter ſemper requiratur, quando poſitus ſit in tormento ratione aliorum indiciorum, & confiteatur delictũ.

Verũ hæc ſententia obſeruãda non eſt in praxi. tũ quia nullo iure nititur; tum quoniã generaliter ius diſponit cõfeſsionẽ factã in tormentis ratificãdã: poſtremo, quia cum confeſsio extraiudicialis iã ſit ſuum effectum operata, vt ſcilicet ex ea reus

A torqueri poſsit, non debet alium effectum operari, vt ſcilicet non requiratur ratificatio. ita aſſerit, & verè, Antonius Gomez præcitato loco.

Si quis autem fuerit ſacerdoti confeſſus, iſque vel per malitiam vel per imprudentiam aut ebrietatem confitentis delictum detegat, talis confeſsio ſeu reuelatio nullum prorſus effectum producit, vt dixi ſupra par. 2. ſuper concilio Tarraconenſi. §. ſed hic eſt pulchra difficultas & §. ſeq.

An autem ſocius criminis faciat indiciũ ad torturam, quæri ſolet: ſed verior & receptior ſententia eſt, non ſumi hinc ad torturã indicium, quãuis qualis qualis præſumptio inde oriatur Boerius

Socius criminis an faciat indicium ad torturam.

B deci. 319. inci. Socius criminis. Ioannes de Anania cõſ. 59. incip. viſa inquiſitione, Grammaticus, deciſ. 28. incip. Magnificus Ioannes. num. 14. & alÿ multi per hos relati.

Si tamen duo ſocÿ criminis aduerſus aliquem deponant, & is neget; tunc torqueri poterit. Boerius dicta deciſ. 319. Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 21. ver. ſed pone.

De confeſsione facta coram iudice incompetenti, an faciat indicium ad torturam, longa à noſtris inſtituitur diſputatio, quæ cum ad hoc negotium conferre poſsit, non eſt contemnenda: ſed cum breui oratione concludi non poſsit, videndus eſt Cla-

C rus in pract. crim. §. fi. q. 21. verſ. ſed hic quæro.

Libri vero hæreticorum apud aliquem reperti, an indicium faciant ad torturam, ex qualitate perſonarum, penes quam reperiuntur, penſandum erit, iuxta id quod tradidimus ſupra in hac 2 par. ſuper cap. Fraternitatis. de hæret.

Poſtremo videndũ eſt: An cum diſputatur in hoc tribunali, nũ reus ſit torquẽdus nec ne, debeat eius aduocatus ad diſputationẽ admitti, vt videatur nũ ſufficientia ſint indicia ex quibus eſt torquendus reus: et cũagatur de grauiſsimo delinquẽtis præiudicio, ne indefenſus videri poſsit, vocãdũ eſſe aduocatũ vt reum iuſte, ſi poteſt, tueatur, reſpondit Au-

An adnocatus admittatur, cum quæritur an indicia ſofficiant ad torturam.

D ctor repertorÿ Inquiſitorum, verbo, aduocatus. §. ſed an aduocetus, et verbo, tortura: §. an aduocatus.

Hoc exploratum eſt, indiciorum exemplum, ſeu copiam reo dandam eſſe, & concedendam dilationem ad ea diluenda, & ſuam innocentiam probandam. hoc n. & naturalia & humana infra fieri iubent, & iuriſconſulti vno ore fatentur, & tradũt paſsim criminaliſtæ, quos in re facili cõſulto omitto: interim videto Antonium Gemezium tom. 3. variarum reſolut. c. 13 nu. 21.

E

DE TESTIBVS IN negocio Inquiſitionis.

COMMENT. LXII.

An inquiſitor cogere poſſit teſtes ad teſtificandum.

SVMMARIVM.

1 Inquiſitor ſuper crimine hæreſis, & id contingẽtibus teſtes recipere poteſt.
2 Et ad veritatẽ dicendã iuramentu illos cogere
3 Ac eos iterato examinare.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN